

Rózsa György: „Tudományok és művészségek szeretete...” *Írások az MTA Könyvtáráról.* MTA Könyvtára, Budapest, 1986. 166 p. (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei 16/91).

„Jó dolog könyvtártörténetet írni, de még jobb csinálni” – ezt a szállóigészerű aforizmat szerepelteti tanulmánykötete egyik írásának mottójaként Rózsa György. Olyan ez a „mondás”, mint egy büszkeséggel és finom öniróniával elegyes önvallomás, hiszen elárulja, hogy a szerző maga is tudja: az ő műve elsősorban az Akadémiai Könyvtár több mint negyedszázadán át való igazgatásban testesül meg. 1960-tól 1986-ig valóban egy emberöltőnyi időt, egy számottevő könyvtártörténeti periódust rajzol ki a gyűjtemény, mely a szakember, a managerigazgató tollából való cikkek és tanulmányok,

programtervezetek és előterjesztések közül azt a tizenkilencet közli, amelyek írásos-dokumentatív módon sok-sok adattal rögzítik a tudományos nagykönyvtár fejlődését.

Az írások sorozatát – melynek élén egy, még 1961-ben készült és az Akadémiai Könyvtár funkcióit mintegy vezérelvszerűen rögzítő elaborátum áll – úgy szerkesztette meg Rózsa, hogy a dolgozatok egykori alapszövegét lényegében érintetlenül hagyva a kibővített jegyzetapparátusban adja közre igazgatói memoárjainak töredékeit, kommentárt és reflexióit illetve az évek során papírra vetett gondolatokhoz. Az utólagos jegyzetek egy majdani könyvtártörténeti feldolgozás számára lényeges szempontokat, adatokat fognak nyújtani az akadémiai könyvtári, tudományos és információs műhely újabb történetének megírásához.

Rózsa György dolgozatainak műfaját és jellegét alapvetően meghatározza az a körülmény, hogy cikkeit, tanulmányait határozott intézmény- és könyvtárpolitikai célok érdekében fogalmazta meg: jelentés vagy tervkoncepció, testületek – többségük a fenntartó, a Magyar Tudományos Akadémia vezető fórumai – elé szánt fejlesztési dokumentumok, építészeti konstrukcióhoz vagy rekonstrukcióhoz igazított szakmai állásfoglalások, illetve debatterei vonásokat mutató könyvtári publicisztikák formájában az intézmény, az Akadémiai Könyvtár, illetve a hazai tudományos könyvtári tájékoztatás sorsát voltak hivatva megszabni. S bár az így adódó átfedések, ismétlések miatt a szerző mentegetőzik az előszóban, ezek a repetatív, visszatérő gondolatok és motívumok mintegy kirajzolják a vezetői törekvések stabil vezérelveit; Rózsa a nagy hagyományú és a Magyar Tudós Társaság reformkori könyvtári tradícióihoz visszanyúló klasszikus nagykönyvtár régi alapjait

örizve és gazdagítva kívánta kifejleszteni az informatika-tájékoztatási, központi szerep-köreiben korszerűsített „könyvtári nagyüzemet”. A közgazdász és könyvtáros képzettségű szakember – diplomáciai készségét, nemzetközi szervezetekhez, könyvtári és tájékoztatási intézményekhez kiépített kapcsolatait is kamatoztatva – két (hazai perspektívából sokszor egymástól eltérőnek látott) nemzetközi tájékoztatásügyi tendencia ötvözésére vállalkozott. Némi leegyszerűsítéssel: egy klasszikus könyvtár alapjain kifejlesztett, a könyvtári kutatás humán területeit széles körben művelő tudományos műhelyhez a társadalomtudományi tájékoztatás „francia” mintáit követő információs rendszer épült ki, míg a „science”, a természettudományi alapkutatások terén az angolszász–amerikai rendszerekhez való csatlakozást, a számítógépes adatbázisokra épített, szétsugárzó jellegű szolgáltatások meghonosítását tűzte ki célul. A „hagyomány és korszerűség” az ő kettős, de szüntelenül együtt hangsúlyozott fő fogalmai: ezek jegyében, perspektíváikat a jövő felé nyitva fogalmaz egész kötete.

Érdemes ebből a szempontból – hiszen az intézményvezetői szándékok periodikus újrafogalmazásaiként, szélesítéseiként, megújításaiként is olvashatók, – egybevetni a már említett 1961-ben írt „Az Akadémiai Könyvtár funkciói” című írást a könyvtár fennállásának 150. évfordulójára 1976-ban készült két tanulmánnyal (az egyik a gyűjtemény címadója, a másik „A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és információs hálózata” címet viseli), illetve a szervezetet és a funkciórendszert nemzetközi perspektívába állító 1980-as előadás szövegével. A négy textus szinte „ránézésre” is elárulja a folyamatot: a legkorábbi változathoz a történeti évek, a tájékoztatáspolitikai alapelvek megmaradnak, újrafogalmazva átkerülnek ugyan a későbbiekbe, de a szolgáltatási feladatrendszer leírásában egyre több lesz a nemzetközi betűszó, a nemzetközi tájékoztatási rendszerek ismert „rövidítés-enigmái” jelzik a korszerűsítés irányait.

A tanulmányok két következő témaköre ezeknek a summázatoknak a további tagolását, részletezését nyújtja. A már említett két funkcionális tájékoztatási szerepkör céljait, feltételeit, realizálásuk útjait mutatva be: a társadalomtudományi és a természettudományi szakirodalmi információellátás akadémiai könyvtári koncepcióiról van ezekben szó. Az 1969 és 1975 között az ENSZ genfi könyvtárának vezetésében is modern vezetői stílusú praxisra szert tett Rózsa György ezekben a témakörökben pontosan tudja, mikor kell a részletkérdésekben nálánál járatosabb szerzőtársakat maga mellé hívni (*Braun Tibor* és *Bujdosó Ernő* személyében); amikor a természettudományi területen bevezetett, működtetett számítógépes szolgáltatások technikai, informatikai kérdéseit is pontosan meg kell válaszolni; ISI adatbázis, az ASCA keresőprogramokkal végzett munkák tapasztalatai stb. Ezzel szemben a társadalomtudományi szakág hazai forrásbázisairól, s az ezekben nyújtott szolgáltatásokról szólva önálló véleményformáló szerepe lehetett Rózsának. „Meggyőződésem, hogy igaznak tartott ügyet... csak szenvedéllyel lehet előre vinni...” – írja, s a gyűjtemény szerzőjének ezt a szakmai, etikai vehemenciáját leginkább azokban az írásokban fedezheti fel az olvasó, amelyek az Akadémiai Könyvtár utolsó negyedszázadának „legdrámaibb” ügyét, a könyvtár új székházának tervezéstörténetét idézik fel. Kor- és könyvtártörténeti dokumentumok azok a cikkek, amelyek az 1960-as évek közepén egy megálmodott (s pénzügyi és építészeti tervek formájában szellemalakot is öltött) új Akadémiai Könyvtár-i székház koncepciójáról értekeztek, illetve az az 1972-es

„utóhang”, amely mementóként, az elvetélt ügyre visszatekintve jelent meg. Ezek az írók több évtized távlatából is felettébb érdekesek: fontos adalékok a közelmúlt könyvtár- és tudománypolitikájának kritikai feldolgozásához. Az utólag kiegészített apróbetűs jegyzetek hangja – s ez furcsaság igen érthető –, a cikkek a függelékében még ma is szenvedélyessé válik, s bár ő maga nem köti itt sem össze a kötet más írásaihoz futó szálakat: az utólagos szakmai mérlegelés fényében látszik, hogy azok a tájékoztatási törekvések is sok-sok év késést szenvedtek az alapberuházás elmaradása miatt, amelyekről a frissebb datálású tanulmányok szólnak... Ám az is emberi, vezetői erénynek tekinthető, ahogy jó két évtized után, 1986-ban Rózsa György a hatalmasra nőtt gyűjtemény és kiszélesedett funkciók számára nyíló újabb elhelyezés esélyével szembenéz: józanul és töretlen lendülettel tölti meg szakmai tartalommal annak a rekonstrukciós építészeti vállalkozásnak a kereteit, amely az Akadémiai Könyvtár számára a 80-as években végre megnyíltak. S máris tervez, a jövő körvonalait rajzolja meg, arról értekezve, hogy több mint másfél évszázados fennállás után saját önálló épületébe kerülő könyvtára mit tud majd a 2000. év felé közeledve.

Ha a tudományszervezés, a tudományos tájékoztatás témáiban – itthon és külföldön – közzétett sok-sok publikációja nem lenne, akkor ez a gyűjteményes kötet is elég lenne arra, hogy Rózsa György szakmai formátumáról képet adjon. Ő az a vezető magyar könyvtáros, akire áll a Thomas Mann-i „ein Mensch von gross Format” kifejezés, s ez a jellemzés talán nem is csupán e szerzői gyűjtemény szükségszerűen korlátozott, mert praktikus, hivatali célokból írt dolgozataiból kaphat igazolást, hanem attól, amire utalnak: az említett „főmű”, egy kitartóan erős törekvésekkel végzett könyvtárvezetői szerep és eszmélkedés rajzolódik meg e lapokon.

FOGARASSY Miklós